

Handreiking bij afname studentenvragenlijst

Monitor Sociale Veiligheid 2017

Uw instelling doet mee aan de Monitor Sociale Veiligheid. Onderdeel van dit onderzoek is een studentenvragenlijst. In dit document beschrijven we de gang van zaken bij het afnemen hiervan. Ook geven we tips hoe over sociale veiligheid in gesprek te gaan met de klas. Hierna gaan we in op:

- 1 de Monitor Sociale Veiligheid;
- 2 het invullen van de studentenvragenlijst;
- 3 het gesprek naar aanleiding van de vragenlijst (optioneel).

1 De Monitor Sociale Veiligheid

De Monitor Sociale Veiligheid (MSV) is een landelijk onderzoek en geeft een beeld over de sociale veiligheid(sbeleving), zowel landelijk als op uw eigen instelling. Onderdeel van het onderzoek is het afnemen van vragenlijsten aan studenten. In de studentenvragenlijst komen vragen over verschillende onderwerpen naar voren, zoals:

- ongeoorloofd gedrag (zoals spijbelen);
- materieel geweld (zoals diefstal en vernielingen);
- psychisch-fysieke agressie (zoals bedreiging, (online) pesten, en lichamelijk geweld);
- veiligheidsgevoel;
- de sfeer op school.

Kijk voor meer informatie over het onderzoek op www.ecbo.nl/MonitorSocialeVeiligheid.

2 Het invullen van de studentenvragenlijst

De studenten uit uw klas gaan de studentenvragenlijst invullen; het is belangrijk dat de vragenlijst aan het begin van de les wordt ingevuld, na het invullen kunt u eventueel het gesprek voeren met de klas (zie deel 3). De vragenlijst wordt digitaal afgenomen, dus het is van belang dat u een computerlokaal tot uw beschikking heeft of dat studenten een laptop/tablet/smartphone met internetverbinding hebben. Het invullen van de studentenvragenlijst duurt ongeveer 15 minuten. Het invullen van de verkorte versie, voor entree- en niveau 2-studenten neemt ongeveer 10 minuten in beslag.¹

Stapsgewijs ziet dit deel van de les er zo uit:

Monitor introduceren	U vertelt dat de school meedoet aan de Monitor Sociale Veiligheid en dat de studenten een vragenlijst gaan invullen.
Film bekijken	Met behulp van een korte animatiefilm kunt u het onderzoek en de vragenlijst toelichten. De film is beschikbaar via de link: www.ecbo.nl/msv-film en bevat instructie over het onderzoek. U hoeft deze instructie dus niet zelf te geven. Ons advies is om de film klassikaal te bekijken. ²
Vragenlijst invullen	U heeft van de coördinator van uw instelling een link ontvangen. Schrijf de link op het bord. Via deze link kunnen studenten inloggen en beginnen met het invullen van de vragenlijst.

¹ De precieze invulduur is afhankelijk van de ervaringen van studenten in de afgelopen periode. Naarmate studenten meer ervaringen hebben met sociale onveiligheid op school, krijgen ze ook meer vragen voorgelegd.

² Eventueel kunt u de studenten de film op hun eigen computer laten bekijken.

3 Het gesprek naar aanleiding van de vragenlijst (optioneel)

Het afnemen van de vragenlijst kunt u benutten om met uw klas het gesprek te voeren over sociale veiligheid op school. Dat kan onder andere zinvol zijn omdat in vragenlijst onderwerpen aan bod komen, die mogelijk heftig zijn. Denk aan (online) pesten, lichamelijk of seksueel geweld. In een gesprek na afloop hebben studenten de ruimte om gevoelens en gedachten naar aanleiding van de vragenlijst te uiten. Het is wel van belang dit gesprek *na* het invullen van de vragenlijst te voeren (niet ervoor), omdat anders de onderzoeksresultaten beïnvloed kunnen worden.

U kunt pas met het gesprek beginnen als *alle* studenten klaar zijn met het invullen van de vragenlijst. Spreek met de studenten af wat ze kunnen doen als ze klaar zijn met het invullen van de vragenlijst.

Voor de start van het gesprek

Voor u het gesprek begint, is het belangrijk om aan te geven dat er in de vragenlijst mogelijk heftige onderwerpen aan de orde zijn gekomen. Wijs de studenten erop dat er op iedere school medewerkers aanwezig zijn met wie studenten hierover kunnen praten. De studenten die dat willen, kunnen terecht bij een docent of vertrouwenspersoon van de school. Zorg dat u op de hoogte bent van de namen bij wie studenten terecht kunnen op uw instelling.

Regels tijdens het gesprek

Het is belangrijk om vooraf gespreksregels te benoemen, zodat u op deze regels kunt teruggrijpen, bijvoorbeeld als studenten dingen zeggen die kwetsend kunnen zijn voor medestudenten of botsen met de gangbare sociale normen, de grondwet of regels van de school. Voorbeelden van gespreksregels zijn:

- luisteren naar elkaar en elkaar uit laten praten;
- niet discrimineren;
- niet schelden.

Zie uzelf als procesbegeleider

De belangrijkste tip is dat u als docent bij het gesprek de rol vervult van procesbegeleider. In dit gesprek gaat het niet om het overbrengen van uw eigen visie, maar dat u de studenten het gesprek laat voeren, waarbij u wel de controle op het gesprek en de gespreksonderwerpen houdt.

Zorg dat alle studenten aan het woord kunnen komen en pas in het gesprek uw aanpak als procesbegeleider aan op de startsituatie van de klas. Geef de ruimte aan de diversiteit aan meningen. Heb aandacht voor wat door de klas wordt ingebracht en benoem eventuele eyeopeners om vooroordelen te ontkrachten ("Zo kun je er natuurlijk ook tegenaan kijken").

Wanneer het een controversieel onderwerp betreft, is het belangrijk om de vooraf afgesproken regels strikt te handhaven. Geef iedereen ruimte voor zijn of haar verhaal en gevoelens. Wanneer er botsingen ontstaan waarbij het respect voor verschillende meningen onder druk komt te staan, grijp dan in door te appelleren aan de afgesproken regels. Bijvoorbeeld: "De manier waarop je dit zegt is niet akkoord en ook niet volgens onze afspraken. Ik ben wel benieuwd naar de reden waarom je dit zegt." Ook wanneer u corrigeert, is het belangrijk contact te houden met de student en het gesprek voort te zetten.

In het overzicht hierna, geven we de verschillende gespreksfasen weer en noemen we bij elke fase een aantal aandachtspunten. Het overzicht is bedoeld als handvat om het gesprek te openen, te voeren en af te sluiten.

<i>Gespreksfasen</i>	<i>Inhoud en aandachtspunten</i>
Fase 1 Het gesprek openen	<p><i>Peil de stemming en maak contact</i></p> <p>Het gesprek met de studenten kunt u op gang brengen door vragen te stellen over de gedachten die de vragenlijst bij hen oproept. Dit zorgt ervoor dat de studenten het gesprek bij zichzelf houden. Stel een vraag waarmee het gesprek rustig geopend wordt, en geen al te gevoelige vraag.</p> <p>Vragen die u zou kunnen stellen om het gesprek te openen, zijn:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wat is jullie in de vragenlijst opgevallen? • Zijn er dingen aan de orde gekomen waar jullie op willen terugkomen? • Zijn er onderwerpen in de vragenlijst die hier op school spelen?
Fase 2 Het gesprek voeren	<p>Let bij de antwoorden van studenten op de openingsvraag op de volgende zaken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Onderzoek welke 'lading' het onderwerp heeft. Wanneer de ervaring of het verhaal van de student een sterk persoonlijk karakter heeft of de student zich kwetsbaar opstelt, geef dan steun en erkenning, bijvoorbeeld in het geval van (online) pesten. • Zoek vervolgens naar de feiten achter de beleving (het feitelijk gedrag). • Zoek naar de omvang. Komt het vaak voor of zijn het incidenten? En welke impact heeft het op iemand? • Vraag of iemand anders in de klas dit ook herkent. • Heb oog voor wie iets aan het probleem kan of zou moeten doen. Bijvoorbeeld: <ul style="list-style-type: none"> - Moeten wij als school hier iets mee? - Hebben jullie hier onderling oog voor? - Moet dit opgepakt worden in de stagebegeleiding? • Maak de cirkel rond. Een student die iets heeft ingebracht moet er het gevoel aan overhouden dat hij is gehoord en serieus is genomen. <p>Vervolgens kunt u een specifiek thema aansnijden dat voor uw school relevant is, bijvoorbeeld (online) pesten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ik heb het idee dat er veel op internet gebeurt. Hoe denken jullie daarover?
Fase 3 Blik terug, vat samen en kom tot gezamenlijke conclusies	<p>Zorg dat er voldoende tijd en ruimte is om het gesprek positief af te sluiten. Door de ervaringen van studenten samen te vatten, kunt u in het gesprek tot gezamenlijke conclusies komen, over hoe studenten graag met elkaar om willen gaan. Zorg ook voor een goede afronding als studenten zich kwetsbaar hebben opgesteld (zie ook fase 2).</p> <p>Bedank de studenten voor hun openheid en inbreng. Geef aan hoe u het gesprek hebt ervaren, en welke lessen/inzichten over sociale veiligheid op school u hieruit haalt. Vraag de studenten naar hoe zij het gesprek hebben ervaren.</p>

Verder lezen over dit onderwerp?

- Website van de Monitor Sociale Veiligheid: www.ecbo.nl/monitorsocialeveiligheid
- Website van Diversion: www.diversion.nl.
- Diversion (2015). [Dialoog als burgerschapsinstrument](#). Methodiekbeschrijving peer education voor tweedegraads lerarenopleidingen.
- Website van School en Veiligheid: www.schoolenveiligheid.nl.
- Website van School en Veiligheid speciaal voor het mbo: <https://www.schoolenveiligheid.nl/mbo/>.
- [Training Dialoog onder druk](#).